

Αναπτύσσοντας την πολυπολιτισμική ικανότητα: μια ενεργητική, δια βίου μάθησης δραστηριότητα

Dr. JA Spinthourakis

Multilingual & Multicultural Education

DOEE-University of Patras

jspin@upatras.gr / spinkats@gmail.com

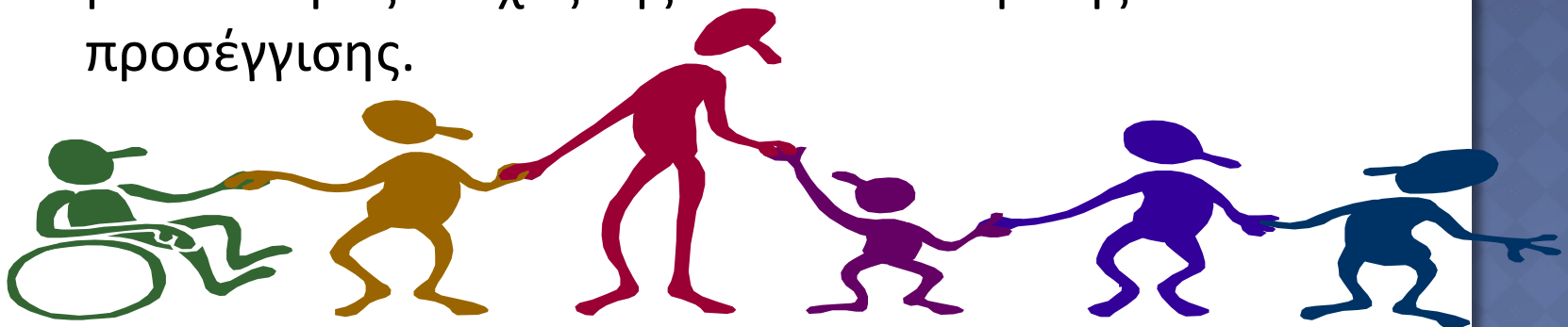

[imeedu.upatras.gr](http://www.imeedu.upatras.gr)

www.cicea.eu

Η πραγματικότητα για τις κοινωνικές μεταβολές

- Αλλαγές στα δημογραφικά στοιχεία και στους κοινωνικούς θεσμούς οδηγούν στην κοινωνική μεταβολή.
- Υποστηρίζουμε πως τέτοιες αλλαγές κατέστησαν την κοινωνία μας πολυπολιτισμική και πως αυτή η πολιτισμική ετερότητα πρέπει να αναγνωριστεί και θεσμικά ως μια αναπόσπαστη έκφανση της κοινωνίας μας. Αυτή η θεσμική αναγνώριση είναι ο βασικότερος στόχος της πολυπολιτισμικής προσέγγισης.

ΠΟΙΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ ΚΑΙ ΠΩΣ ΜΑΣ ΒΛΕΠΟΥΝ ... ΟΙ ΑΛΛΟΙ

- ⊙ Στο «**δυτικό μυαλό**», η Ελλάδα φαίνεται να είναι ένας ιλιγγιωδώς κινούμενος, άπιαστος, παράδοξος κόσμος, όπου δεν φαίνεται να υπάρχει τίποτα αρκετά σταθερό για να το πιάσεις, παρά μόνο αγκάθια και όμως όπου κανένα μέρος δεν είναι λιγότερο του μυστικιστικού όλου και όπου το παρελθόν και το παρόν, σώμα και ψυχή, ιδανικό και πραγματικότητα, αναμιγνύονται και παλεύουν και αναμιγνύονται ξανά το ένα με το άλλο, έτσι που και το πιο λεπτό νυστέρι να μην μπορεί ούτε καν να το ξεχωρίσει στοιχειωδώς (Holden 1972, σελ. 34).

Επιλεγμένα δημογραφικά στοιχεία του ελληνικού πληθυσμού

- ◉ Αμιγώς ελληνικός πληθυσμός: 11.04 million
- ◉ Μη Έλληνες: 870,000 – 1.1 million
- ◉ Σημερινό ποσοστό των Ελλήνων πάνω από την ηλικία των 60 = 23%
- ◉ Μέχρι το 2050 αναμένεται να φτάσει το 36.8%
- ◉ Ηλικιακή κατανομή των μη Ελλήνων κατοίκων της χώρας:
9% ≤ 14 86% = 15-64 5% 65 ≥
51.4% εργαζόμενοι 11.2% μαθητές 14.2% νοικοκυρές
4% συνταξιούχοι 5.3% άνεργοι

Πληθυσμός μεταναστών στην Ελλάδα Στατιστικά (1951-2001)

Έτος	Μετανάστες	Σύνολο πληθυσμού
1951	30,571	7,632,801
1961	54,736	8,388,553
1971	92,568	8,768,641
1981	171,424	9,740,417
1991	167,276	10,259,900
2001	797,093	10,939,771

sources: National Statistics Service of Greece; General Secretariat for Greeks Abroad, and estimates based on research

Breakdown of foreign and foreign-born population in Greece by main nationality group, 2001	
Total number of foreigners	797,091
<i>of which approximately:</i>	
Albanians	438,000
Pontic Greeks	152,204
Nationals from EU15	47,000
Bulgarians	35,000
Georgians	20,000
Romanians	20,000
Russians	17,500
Cypriots	17,000
Poles	13,000
Pakistanis	10,000
Ukrainians	10,000
Indians	10,000
Undocumented immigrants	200,000

Δημογραφικά στοιχεία του ελληνικού δημοτικού σχολείου (1991-2007)

Πηγή: Specific Secretariat: IPODE, Hellenic Ministry of Education

	Συνολικός πληθυσμός	Αριθμός μαθητών που έχουν γεννηθεί εκτός Ελλάδος	Ποσοστό μαθητών που έχουν γεννηθεί εκτός Ελλάδος
1991	871.000	5.000	0,57 %
1994-5	659.890	10.634	1,61%
1999-00	601.000	45.598	7,59 %
2004-05	603,108	59,334	9.38%
2006-07	581,336	61,441	10.57%

Ξεκινάμε βασιζόμενοι στην παρακάτω παραδοχή:

- ⦿ Σε όλους τους μαθητές αξίζει η καλύτερη δυνατή εκπαίδευση που μπορούμε να παράσχουμε, ανεξαρτήτως:
 - Κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου/τάξης
 - Φύλου
 - Θρησκείας
 - υπηκοότητας
 - (αναπηρίας) ειδικής ικανότητας
 - Φυλής ή εθνικότητας
 - Σεξουαλικού προσανατολισμού

Το 'παιχνίδι'

- ⦿ Αλλοδαποί, μετανάστες κι άλλες ομάδες πληθυσμών με διαφορετική πολιτισμική κουλτούρα αναγκάζονται συχνά να παίξουν ένα 'παιχνίδι'.
- ⦿ Το 'παιχνίδι' αυτό ονομάζεται αφομοίωση.

Τι είναι η αφομοίωση;

- Αν είσαι κάποιος που δεν ανήκει στην κυρίαρχη ομάδα, αφομοίωση σημαίνει ότι πρέπει να απεκδυθείς τις δικές σου αξίες και να υιοθετήσεις αυτές που θεωρούνται κυρίαρχες, ως μέσο για να επιβιώσεις.
- Η διαδικασία αυτή δε φέρνει μόνο αμηχανία στο υποκείμενο. Πρόκειται για καταπάτηση της προσωπικής του ταυτότητας.

Πώς αντιμετωπίζουμε την αφομοίωση;

- Πρέπει να μάθουμε να αποδεχόμαστε και να εκτιμάμε τις αξίες, τις προσδοκίες και τα διάφορα επικοινωνιακά μοντέλα άλλων παραδόσεων χωρίς να απαρνηθούμε τα δικά μας αντίστοιχα στοιχεία.
- Η κατάλληλη και αποτελεσματική προσαρμογή προϋποθέτει το να αντιληφθούμε πρώτα πλήρως αυτά τα διαφορετικά στοιχεία ως έχουν και ύστερα να τα μορφοποιήσουμε με βάση τα δικά μας πρότυπα.

Αυτή η διαδικασία συνειδητοποίησης ονομάζεται:

Πολυπολιτισμική ικανότητα

“Αρχίζεις να καταλαβαίνεις ότι συμπεριφορές που δε βγάζουν νόημα για σένα ίσως είναι πλήρως αντιληπτές από άλλους κι αντίστροφα. Δε διατυπώνεις τόσο εύκολα κρίσεις τώρα πια... Αρχίζεις να αποδέχεσαι απόψεις και πράξεις που νωρίτερα θα απέρριπτες.”

~Craig Storti, *The Art of Crossing Cultures*

Τι είναι η κουλτούρα;

❖ Κουλτούρα είναι ο διακριτός τρόπος ζωής μιας ομάδας ανθρώπων που ενώνονται μεταξύ τους μέσα από τη χρήση κοινής γλώσσας. Συγκεκριμένοι κανόνες και πρότυπα διαμορφώνουν τα πιστεύω και τη συμπεριφορά τους.

❖ Με απλά λόγια, κουλτούρα είναι ό, τι ζούμε καθημερινά κι ό, τι κουβαλάμε μαζί στον τόπο εργασίας μας.

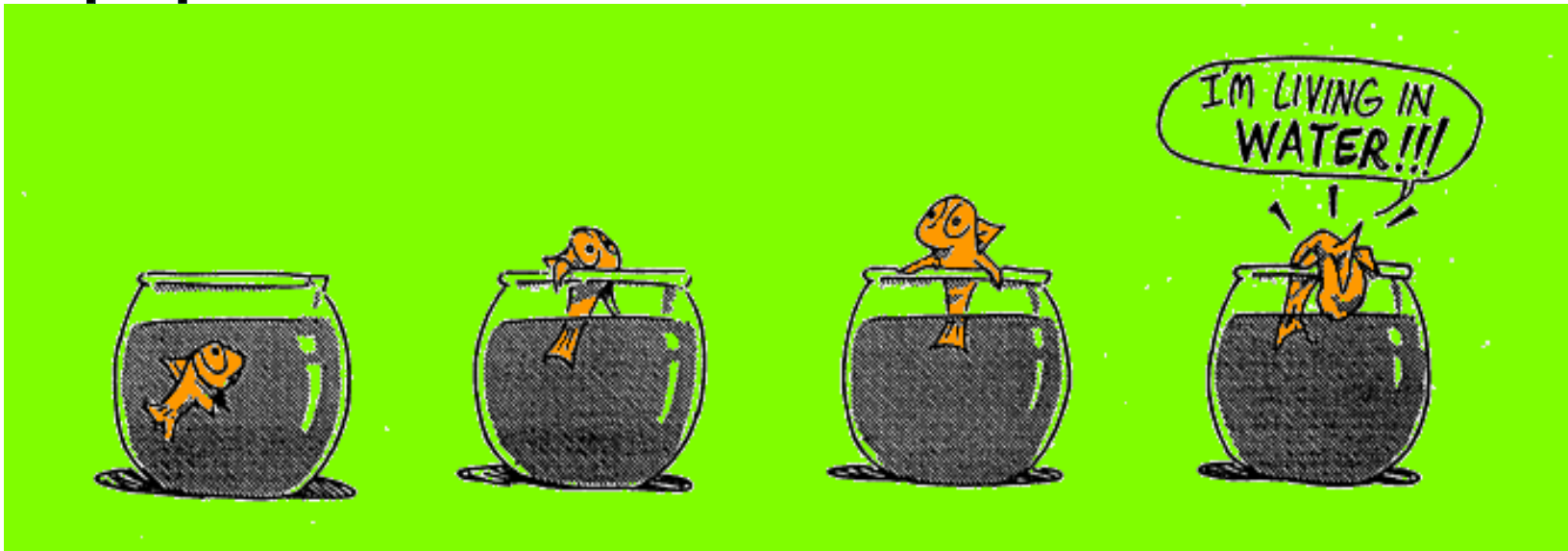
Η κουλτούρα είναι η ρίζα, το στέλεχος και το κλαδί, ενώ ο πολιτισμός, τα φύλλα και το άνθος.

*-Nelson Brooks, 1973
"Parameters of Culture"*

Γεγονός:

Όλες οι συμπεριφορές διδάσκονται και λαμβάνουν χώρα μέσα σε κάποιο συγκεκριμένο πολιτιστικό πλαίσιο

Η κουλτούρα είναι ό, τι το νερό για το ψάρι...

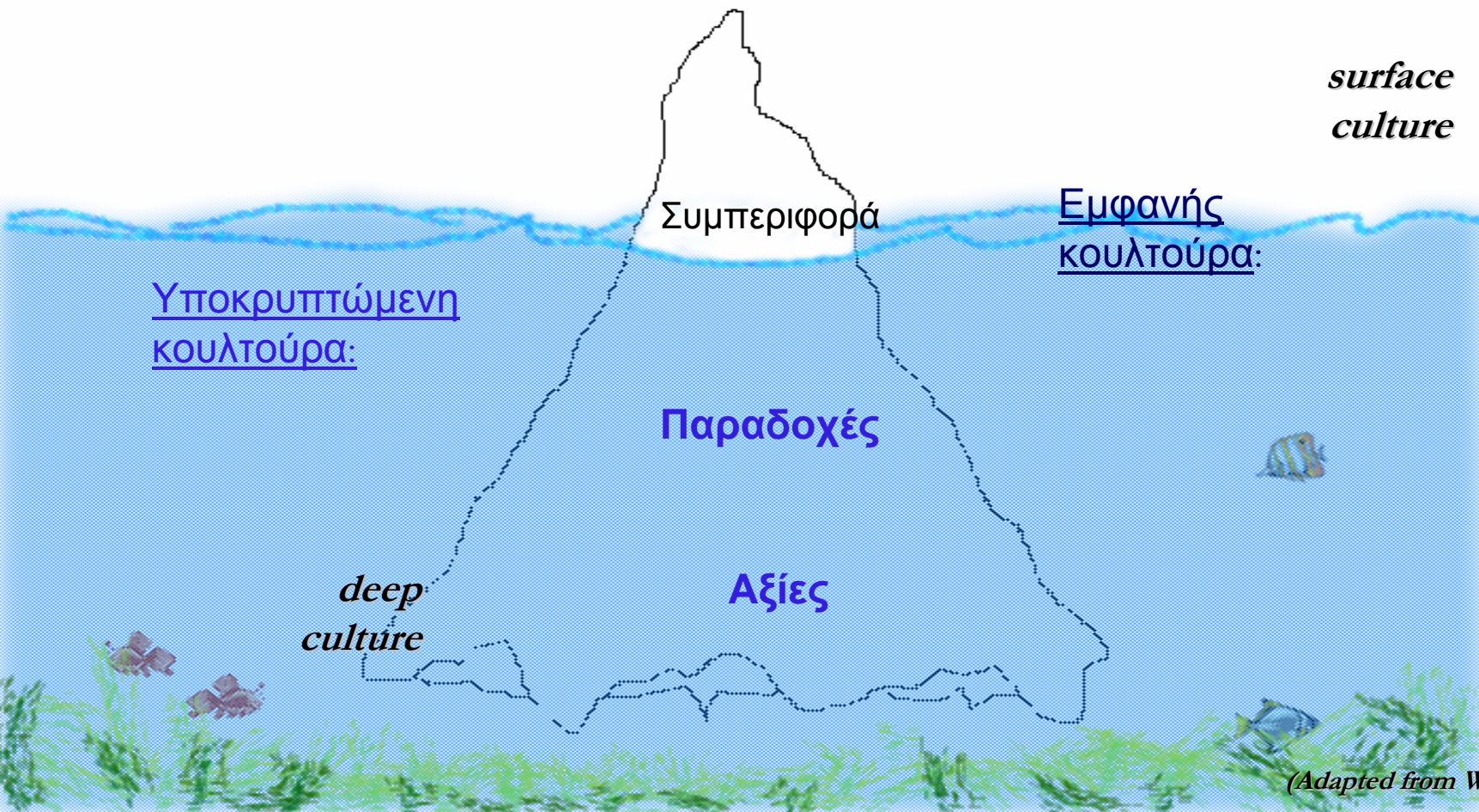

...το παίρνει ως δεδομένο μέχρι να βρεθεί έξω από αυτό το περιβάλλον. (Ursula Leitzman, 2004)

Η κουλτούρα παρέχει στον καθένα το φακό μέσα από τον οποίο βλέπει τον κόσμο, τη λογική με βάση την οποία τον αντιλαμβάνεται, τη γραμματική με βάση την οποία νοηματοδοτεί τα πάντα. (Avruch and Black, 1993)

Πολιτιστικό παγόβουνο:

Η εμφάνιση μπορεί να είναι παραπλανητική-
περισσότερα κρύβονται παρά
φανερόνται.....

(Adapted from Weaver
1986)

CULTURAL "ICEBERG"

SURFACE CULTURE

Art · Music

Literature · Drama

Dance · Games · Cooking

Primarily
in
awareness

FOLK CULTURE

Dress

FOLK CULTURE

Modesty · Beauty · Childrearing · Inheritance

Cosmology · Authority · Courtship · Sin · Justice

Work · Leadership · Decision Making · Disease · Cleanliness

Department · Problem Solving · Non-verbal Communication ·

Relationship to Nature · Time · Language · Social interaction · Emotion

Roles related to age, sex, class, occupation · Kinship · friendship · Individualism/Collectivism

Primarily
out of
awareness

DEEP CULTURE

- ◎ Η εκπαιδευτική ανισότητα είναι θέμα συνείδησης όχι μόνο πρακτικής εφαρμογής.
 - Είναι αδύνατον να προωθήσει κανείς ως απαραίτητη την απόκτηση της πολυπολιτισμικής ικανότητας, αν πρώτα ο ίδιος δε σκέφτεται και δεν αναγνωρίζει τη σημασία της πολυπολιτισμικότητας.
 - Ακόμη και με το ιδανικότερο αναλυτικό πρόγραμμα, δε μπορείς να διδάξεις την αντιρατσιστική συμπεριφορά αν είσαι ο ίδιος ρατσιστής.
 - Είναι απαραίτητο να ξεφύγεις από τα παραδοσιακά διδακτικά μοντέλα και να αναρωτηθείς: 'ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος να διδάξω *αυτόν/αυτούς* τους μαθητές;'

Με βάση την προηγούμενη παραδοχή, η εκπαίδευση επηρεάζεται από:

- ⊙ Προσωπικές εμπειρίες
- ⊙ Ιδιαίτερες κλίσεις/δεξιότητες
- ⊙ Προηγούμενες γνώσεις
 - ⊙ Γλώσσα
 - ⊙ Κουλτούρα
 - ⊙ Οικογένεια
- ⊙ Κοινωνικές αξίες

Μύθοι σχετιζόμενοι με την πολυπολιτισμική ικανότητα, τη διαπολιτισμική επικοινωνία και τη συναναστροφή με μεμονωμένα άτομα ή ομάδες....

- ✘ “Βασικά, κατά βάθος, όλοι είμαστε ίδιοι...”
- ✘ “Όλα είναι θέμα προσωπικότητας...”
- ✘ “Αν είμαι ο εαυτός μου και δεν το ‘παίζω’ κάτι, όλα θα πάνε καλά...”
- ✘ “Επικοινωνία συντελείται μόνο όταν επιλέγουμε να αποστείλουμε πληροφορίες.”
- ✘ “Η επιλογή της αποφυγής συζήτησης συγκεκριμένων θεμάτων μπορεί να ελαχιστοποιήσει τα προβλήματα και την αμηχανία”.

Το πλαίσιο της πολυπολιτισμικής ικανότητας *(Sue et al, 1998)*.

- **Συνειδητοποίηση** της προσωπικής κουλτούρας σε σχέση με τις άλλες γύρω μας και συνειδητοποίηση των από την κοινωνία διδασκόμενων παραδοχών που ρυθμίζουν τη ζωή μας, με ή χωρίς την άδειά μας.
- **Η κατανόηση** εξαρτάται από την κατοχή ή μη έγκυρων δεδομένων και πληροφοριών για το πολιτισμικό πλαίσιο.
- **Οι κατάλληλες δεξιότητες** εξαρτώνται από μια ακριβή αξιολόγηση της κατάστασης και από ειλικρινή κατανόηση, οι οποίες θα επιφέρουν θετικές αλλαγές στο κάθε πολιτισμικό πλαίσιο.

Η πολυπολιτισμική ικανότητα συμπεριλαμβάνει:

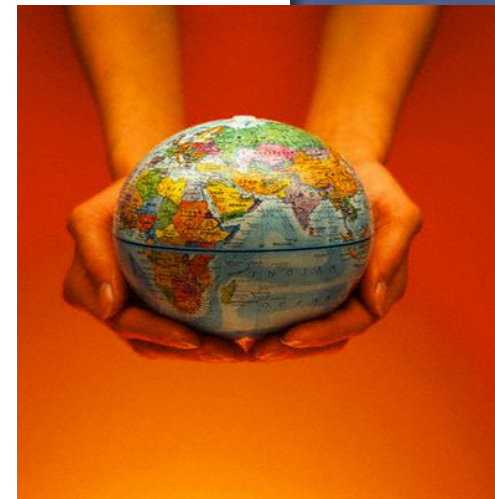
- ⊙ **Γνώσεις** σχετικά με τις διαφορετικές παραμέτρους που οδηγούν στη διαμόρφωση της κουλτούρας και σχετικά με το πώς αυτές αλληλοεπηρεάζονται.
- ⊙ **Δεξιότητες**- απόκτηση νέων πληροφοριών, ανάλυσή τους, διαχείριση προσωπικών απόψεων, προσαρμοστικότητα
- ⊙ **Κίνητρο** – Κατανόηση και σεβασμός της έννοιας της κουλτούρας, θέληση κι ανάγκη για βελτίωση και περεταίρω ανάπτυξη του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζεται η έννοια.

Έξι βασικά μοτίβα πολιτιστικών διαφορών

(adapted from DePraw and Axner, 1997)

Τι εννοούμε με αυτό;

- ⦿ Αναφερόμαστε στους τρόπους με τους οποίους διαφέρει η μια κουλτούρα από την άλλη.
- ⦿ Οι περιγραφές αναδεικνύουν κάποιες από τις πιο συχνά εμφανιζόμενες δυσκολίες που ανακύπτουν στην προσπάθεια διαπολιτισμικής επικοινωνίας.

1. Διαφορετικά στυλ επικοινωνίας

- Ο τρόπος με τον οποίο επικοινωνούν οι άνθρωποι διαφέρει ακόμη και μεταξύ ατόμων που ανήκουν στην ίδια πολιτισμική κουλτούρα. Μια από τις πιο σημαντικές μεταβλητές των διαφόρων επικοινωνιακών μεθόδων είναι η σημασία που δίνεται στη μη λεκτική επικοινωνία (χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου, τρόπος διατύπωσης επιχειρημάτων, απόσταση από το συνομιλητή, αίσθηση του χρόνου).
- Η επικοινωνία μεταξύ δύο πολιτισμών περιλαμβάνει την παραγωγή, μετάδοση, αποδοχή κι αποκωδικοποίηση κωδικοποιημένων μηνυμάτων. Είναι κάτι πολύ περισσότερο από απλή μετάφραση μιας διαφορετικής γλώσσας.

2. Διαφορετικός τρόπος διαχείρισης συγκρουσιακών καταστάσεων

Κάποιες κουλτούρες βλέπουν τη σύγκρουση σαν κάτι θετικό ενώ άλλες την αντιμετωπίζουν σαν κάτι που πρέπει να αποφεύγεται.

3. Διαφορετικές προσεγγίσεις για την εκτέλεση καθηκόντων

From culture to culture, there are different ways that people move toward completing tasks.

- Κάποιες κουλτούρες δίνουν μεγαλύτερη αξία στην ανάπτυξη σχέσεων ήδη από την αρχή της ανάληψης μιας συνεργατικής εργασίας, με την έμφαση για την ολοκλήρωση της εργασίας να δίνεται στο τέλος.
- Άλλοι τείνουν να επικεντρώνονται αμέσως στην εργασία, αφήνοντας τις διαπροσωπικές σχέσεις να εξελιχθούν κατά τη διάρκεια της συνεργασίας.

4. Διαφορετικοί τρόποι λήψης αποφάσεων

Ο ρόλος που τα διάφορα άτομα διαδραματίζουν στη λήψη αποφάσεων διαφέρει από κουλτούρα σε κουλτούρα.

- Σε κάποιες, οι αποφάσεις παίρνονται από κοινού. Σε άλλες, δίδεται μεγάλη αξία στην ανάληψη προσωπικών ευθυνών για τη λήψη αποφάσεων.

5. Διαφορετική στάση απέναντι στο βαθμό εξωστρέφειας

Ερωτήσεις που σε μας φαίνονται φυσιολογικές ίσως είναι αδιάκριτες για κάποιους άλλους.

6. Διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς την απόκτηση της γνώσης

Αξιοσημείωτες διαφορές παρατηρούνται μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι προσεγγίζουν τη γνώση.

Κατευθύνσεις για την ανάπτυξη της πολυπολιτισμικής ικανότητας

- ✓ Να μαθαίνεις μέσα από τις γενικόλογες κρίσεις που διατυπώνονται για τους διάφορους πολιτισμούς, αλλά μη χρησιμοποιείς αυτές τις γενικεύσεις για να δημιουργήσεις στερεότυπα ή για να υπεραπλουστεύσεις τις ιδέες σου σχετικά με κάποιον άνθρωπο.
- ✓ Μην υποθέτεις ότι υπάρχει μόνο ένας σωστός τρόπος προσέγγισης (ο δικός σου)! Σκέψου σχετικά με τη γλώσσα του σώματος. Στάσεις που υποδεικνύουν την αποδοχή σε έναν πολιτισμό μπορεί να υποδεικνύουν το θυμό σε κάποιον άλλο. Don't assume that there is one right way (yours!) to communicate.

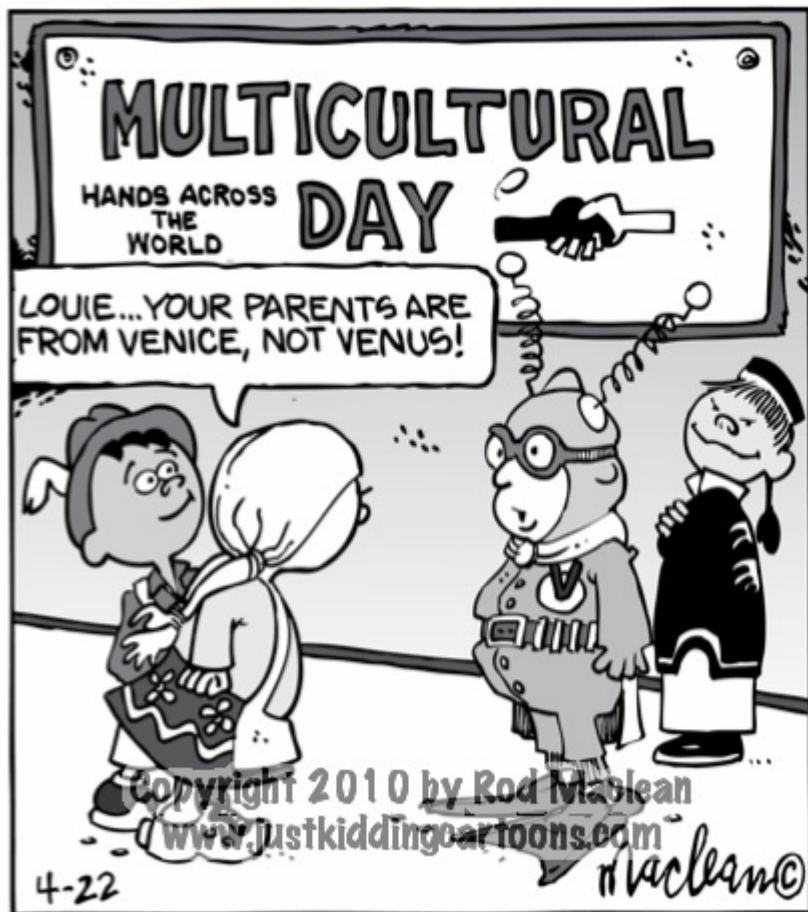
- ✓ Μην υποθέτεις ότι η αδυναμία επικοινωνίας επέρχεται λόγω του ότι οι άλλοι κινούνται σε λάθος δρόμο. Είναι καλύτερο να προβληματιστείς και να σκεφτείς πώς θα επαναπροσδιορίσεις το θέμα συζήτησης παρά να κατηγορείς τους άλλους.
- ✓ Άκου προσωπικά και με ενσυναίσθηση, ειδικά αν οι απόψεις του άλλου είναι πολύ διαφορετικές από τις δικές σου. Listen actively and empathetically.

- ✓ Σεβάσου τις επιλογές των άλλων σχετικά με τον τρόπο επικοινωνίας που χρησιμοποιούν.
- ✓ Μην είσαι προκατειλημμένος. Προσπάθησε να δεις αντικειμενικά την κατάσταση, μπες στη θέση του συνομιλητή σου.
- ✓ Χρησιμοποίησέ το αυτό σα μια ευκαιρία για να αναπτύξεις την ικανότητα κατανόηση της αντίθετης οπτικής γωνίας.

- ✓ Να είσαι ανοιχτός σε νέες πληροφορίες σχετικά με το διαφορετικό. Η ειλικρινής αναγνώριση του πολιτιστικού background του 'άλλου' είναι ζωτικής σημασίας.
- ✓ Να ακούς τη γνώμη των άλλων.

Ποιος είναι ο ρόλος του δασκάλου;

JUST KIDDING

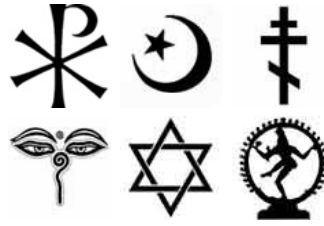
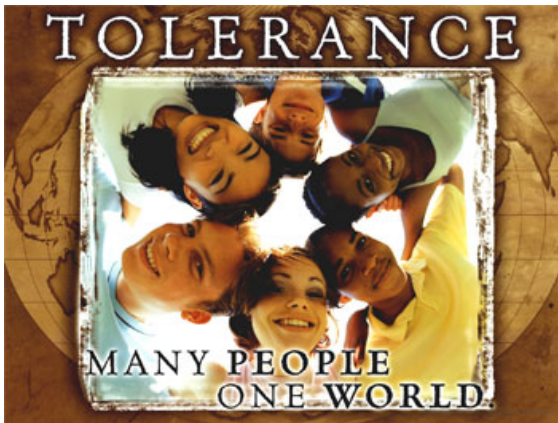

Προϋποθέσεις για την αποδοχή της πολυπολιτισμικότητας

- ⊙ Είμαστε όλοι όντα ενταγμένα σε κάποιον πολιτισμό
- ⊙ Οι πολιτισμικές μας ταυτότητες είναι ταυτόχρονα πολύπλευρες, πολυσχιδείς και περιλαμβάνουν αλληλοεξαρτώμενα στοιχεία:
 - Σε ατομικό επίπεδο
 - Σε ομαδικό επίπεδο (π.χ. κοινωνικές ταυτότητες)
 - Σε παγκόσμιο επίπεδο

Κουβαλάμε το σύνολο των ταυτοτήτων μας σε κάθε μορφή διανθρώπινης επικοινωνίας και γι' αυτό όλες οι σχέσεις μας είναι εκ φύσεως 'διαπολιτισμικές'

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Dobraj ranicy
Merhaba
Mirëmëngjes
Shubha
prabhaat
Dobro utro
Jo san
...

Στάδια διαπολιτισμικής συνείδησης

Integration

- Multicultural attitude-enables one to integrate differences and adapt both cognitively and behaviorally

Adaptation

- Able to empathize with those of other cultures
- Able to shift from one cultural perspective to another

Acceptance

- Accepts behavioral differences and underlying differences in values
- Recognizes validity of other ways of thinking and perceiving the world

Minimizing Differences

- Hides or trivializes cultural differences
- Focuses on similarities among all peoples

Defense

- Perceives threat against one's comfortable worldview
- Uses negative stereotyping
- Assumes own culture superior

Denial

- Parochial view of the world
- No awareness of cultural differences
- In extreme cases, may claim other cultures are subhuman

Source: Based on M. Bennett, "A developmental Approach to Training for Intercultural Sensitivity," International journal of Intercultural relations 10 (1986), 176-196.

Πολιτισμική και διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση

Προκατάληψη

Εθνοκεντρισμός

Στερεότυπα

Σεξισμός

Πολυπολιτισμικότητα

Πολιτισμική
ευαισθητοποίηση

Εθνικισμός

Ρατσισμός

Φυλή

Εσωτερικευμένη
καταπίεση

Διακρίσεις

Ετεροφυλοφιλία

Πολιτισμός

**Η ικανότητα του
να είσαι ανοιχτός
στο να μαθαίνεις
και να
αποδέχεσαι
διαφορετικές
πολιτισμικές
ομάδες.**

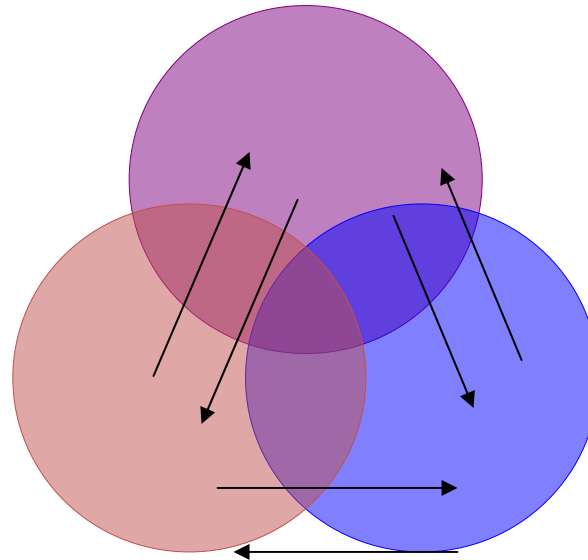
Το πρακτικό μοντέλο του Paulo Freire για την εκπαίδευση και την κοινωνική μεταβολή

Adapted from:
Freire, P. (1995) Pedagogy
of the
Oppressed. New York:
Continuum Publishing Co.

Στοχασμός

Transformation
of Reality---
Educ/Social Change

PROCESS =
Reflection &
Dialogue

Content =
Programming
List of "to-do"s, etc.

Διάλογος

Δράση

Διάλογος + Στοχασμός + Δράση = μόνιμη/όχι πρόσκαιρη κοινωνική μεταβολή(επαναλαμβανόμενη κυκλική πορεία)

Σημείωση:

Δράση χωρίς Στοχασμό/Διάλογο= άσκοπος ακτιβισμός-πρόσκαιρη μεταβολή

Στοχασμός/Διάλογος χωρίς Δράση= 'Λόγος για το Λόγο'- διατηρείται η παρούσα κατάσταση

Συμπερασματικά, για να βοηθήσουμε τους αλλοδαπούς, τους μετανάστες κι όλες τις άλλες ομάδες διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης να αποφύγουν το ‘παιχνίδι’ της αφομοίωσης χρειάζεται να...

- Κατανοήσουμε το ρόλο που η πολιτισμική κουλτούρα διαδραματίζει άμεσα ή έμμεσα στις σχέσεις μας με τους άλλους.
- Αναπτύξουμε την πολυπολιτισμική ικανότητα, τη δική μας και τη δική τους κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επωφελείται η κοινωνία από την εποικοδομητική ώσμωση των διαφορετικών πολιτισμικών μονάδων.

Diverse voci fanno dolce note; così diversi scanni in nostra vita
rendon dolce armonia.....

(Diverse voices make sweet music; as diverse conditions in our life
render sweet harmony....)

Dante, Paradiso IV:124-126

Least we forget a basic truth

*“...κανείς άνθρωπος δεν έχει μεγαλύτερο
δικαίωμα να βρίσκεται σε οποιοδήποτε
μέρος του κόσμου από κάποιον άλλο...”*

Immanuel Kant, 1795

*Σας Ευχαριστώ Πολύ,
Thank you very much,
Hvala lepa, Merci, Wa'-do ,
Falemenderit shumë, Grazie Mille, Shukriya ,
Tashakkur, Çok tesekkür ederim ...*

JA Spinthourakis, 2011

